

Bogomolova proti Rusku, rozsudek ze dne 20. 6. 2017 - K otázce ochrany osobnosti v důsledku zveřejnění fotografie nezletilého bez jeho souhlasu i bez souhlasu zákonných zástupců a ke kontextu, v jakém byla fotografie zveřejněna

Stěžovatel: Bogomolova

Žalovaný stát: Rusko

Číslo stížnosti: 13812/09

Datum: 20.06.2017

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: pozitivní závazky, respektování rodinného života, respektování soukromého života, vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Český právní řád: § 84 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

K otázce ochrany osobnosti v důsledku zveřejnění fotografie nezletilého bez jeho souhlasu i bez souhlasu zákonných zástupců a ke kontextu, v jakém byla fotografie zveřejněna

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí ESLP se zaměřuje na otázku respektování čl. 8 Úmluvy v souvislosti se zveřejněním fotografie se zachycením podoby člověka - v daném případě syna stěžovatelky, a to na titulní straně brožury informující o aktivitách centra v oblasti ochrany sirotků a pomoci při adopcích. Soud se v tomto případě domnívá, že ač fotografie nebyla doprovázena žádnými informacemi nebo připomínkami týkajícími se samotného chlapce či stěžovatelky, přesto mohlo dojít k poškození stěžovatelčiny dobré pověsti, pokud toto poškození dosáhlo určitého stupně závažnosti a omezilo její právo na respektování jejího soukromého života. Z kontextu, v jakém byla zveřejněná fotografie vydána, je podle Soudu přinejmenším možno dovodit, že stěžovatelčin syn mohl být osiřelý. V důsledku toho mohla brožura vytvořit u čtenářů falešný dojem, že stěžovatelčin syn nemá rodiče nebo že ho jeho rodiče opustili. Kterýkoli z těchto nebo podobných falešných dojmů by mohl poškodit veřejné vnímání rodinných vazeb a vztahů mezi stěžovatelkou a jejím synem. Soud proto dospěl k závěru, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy, jehož hlavním cílem je ochrana jednotlivce proti svévolnému zasahování ze strany orgánů veřejné moci. Nejedná se však pouze o povinnost státu, aby

se zdržel takového zásahu: vedle tohoto záporného závazku mohou existovat pozitivní závazky spojené s dosažením respektování soukromého a rodinného života. Tyto povinnosti mohou zahrnovat přijetí opatření, jejichž cílem je zajistit respektování soukromého života i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou, což platí také pro ochranu vyobrazení každé osoby před jejich zneužíváním.

Právo na podobu je hodnoceno jako jedna z významných hodnot osobnosti člověk a je představováno především užíváním a dispozičním právem subjektu ve vztahu jak k zachycení jeho podoby, tak i například k jejímu případnému šíření. Významná je proto úprava obsažená v ustanovení § 85 o. z. stanovící, že rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením, avšak svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat. Vždy však platí korektiv, který přináší ustanovení § 90 o. z., podle něhož zákonný důvod k zásahu do soukromí jiného nebo k použití jeho podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka. Tato zásada je pak plně v souladu s úvahou Soudu, že zveřejnění fotografie syna stěžovatelky mohlo poškodit jejich osobnostní zájmy (vnímání jejich rodinných vazeb), což vedlo ve svých důsledcích ke zmíněnému porušení čl. 8 Úmluvy.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelka, ruská občanka a učitelka na střední škole, v roce 2007 zjistila, že se na titulní straně informační brožury Městského centra pro psychologické, zdravotní a sociální služby (dále jen „centrum“) nachází fotografie tváře jejího šestiletého syna. Šestistránková brožura, vydaná v nákladu 200 kusů, informovala o aktivitách centra v oblasti ochrany sirotků a pomoci při adopcích. Chlapcova tvář zabírala většinu titulní stránky, s tím, že nad fotografií byl umístěn nápis „Děti potřebují rodinu“ a pod ní byl název centra. Na poslední straně byl nápis: „Pokud chcete zachránit osamělé dítě a dát mu své srdce a domov, přijďte k nám!“

Stěžovatelka namítala, že nebyla o uveřejnění fotografie na brožuru vůbec informována, nedala souhlas s jejím zveřejněním a brožura navíc působila difamačně, neboť vytvořila dojem, že se stěžovatelka o svého syna nedostatečně stará, anebo že ho dokonce opustila či že osiřel.

Vnitrostátní orgány následně ze stěžovatelčina podnětu přezkoumaly postup vzniku sporné brožury a informovaly ji, že za vydání brožury zodpovídá vydavatelská společnost, která našla fotografii jejího syna na internetu, přičemž konkrétní zdroj není možné dohledat. Zároveň správní orgány doporučily stěžovatelce bránit se soudní cestou.

V březnu 2008 podala stěžovatelka proti vydavatelské společnosti za sebe i svého syna žalobu na ochranu osobnosti, ve které poukazovala na to, že její syn byl ve školce kvůli zveřejněné fotografii šikanován a že zveřejnění fotografie ohrozilo také její osobnostní práva a dobrou pověst jakožto učitelky na střední škole. Centrum zůstalo osobou zúčastněnou na řízení. Vydavatelská společnost popřela svou zodpovědnost za zveřejnění a výběr fotografií, neboť vytvoření grafické úpravy brožury na základě smluvního vztahu zadala panu P., který není jejich zaměstnancem. K získání fotografie stěžovatelčina syna došlo se souhlasem stěžovatelky známou pana P., která následně fotografii panu P. předala. Pan P. tedy nevěděl, koho tato fotografie zobrazuje a ani po tom nepátral. Okresní soud žalobu zamítl, neboť brožura nemohla zasáhnout osobnostní práva stěžovatelky ani jejího syna, když neobsahovala žádné difamační či jiné informace o osobě na titulní straně, a navíc sloužila veřejnému zájmu – zprostředkování informací o činnosti centra. Možné negativní dopady představují individuální hodnotový úsudek, který nevyplývá z obsahu a účelu této informační brožury. Zároveň soud přihlédl k tomu, že stěžovatelka dala k fotografování jejího syna souhlas a o další osud této fotografie se nestarala a ani neuplatnila žádná omezení nebo podmínky pro používání těchto fotografií.

Stěžovatelka následně podala v práci výpověď. Rozsudek okresního soudu byl k jejímu odvolání potvrzen krajským soudem. Stěžovatelka se poté se stížností obrátila na Evropský soud pro lidská práva a namítala porušení čl. 8 Úmluvy.

PRAVNÍ POSOUZENÍ

1. STĚŽOVATELČINA ŽALOBNÍ LEGITIMACE
2. Vláda nezpochybnila, že stěžovatelka mohla podat tuto žalobu nejen jménem svým, ale i jménem svého syna. Soud nevidí žádný důvod k přijetí jiného závěru, a tudíž souhlasí s tím, že stěžovatelka byla oprávněna podat tuto stížnost i za svého nezletilého syna.
3. ÚDAJNÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY
4. PŘÍPUSTNOST
5. Podání účastníků řízení
6. Vláda vznesla dvě námitky ohledně přípustnosti žaloby.
7. Zaprvé je stížnost neslučitelná s Úmluvou *ratione personae*, jelikož byla namířena proti soukromým osobám. Fotografie chlapce byly pořízeny soukromým fotografem a publikovány soukromou vydavatelskou společností. Stěžovatelka podala žalobu proti těmto soukromým osobám a nikoliv proti státním orgánům. Centrum, jakožto státní orgán, který objednal brožuru, se účastnilo tohoto řízení pouze jakožto třetí strana.
8. Zadruhé stěžovatelka nevyčerpala vnitrostátní opravné prostředky, které měla k dispozici, pokud jde o její stížnost na porušení práva jejího syna na respektování jeho rodinného a soukromého života. V žalobě podané u vnitrostátních soudů sice uváděla, že zveřejnění fotografie jejího syna v brožuře byla zasažena její čest a pověst, nicméně, jak zdůraznil odvolací soud, stěžovatelka nevznesla nárok podle § 152.1 občanského zákoníku ohledně údajného protiprávního použití fotografie jejího syna. V souladu s § 196 odst. 3 občanského soudního řádu tak vnitrostátní soudy přezkoumaly stěžovatelčiny námitky tak, jak byly předloženy v žalobě.
9. Stěžovatelka se k tomuto nijak nevyjádřila.
10. Posouzení Soudu
11. a) Slučitelnost s Úmluvou *ratione personae*
12. V souladu s čl. 34 Úmluvy se Soud může zabývat pouze stížnostmi vycházejícími z toho, že se porušení práv zaručených Úmluvou dopustily státní orgány. Soud nemá pravomoc rozhodovat o stížnostech namířených proti jednotlivcům nebo soukromým společnostem (viz mimo jiné také Reynbakh proti Rusku, č. 23405/03, rozsudek ze dne 29. 9. 2005, § 18).
13. V projednávané věci měla stěžovatelka dva druhy námitek. Předně uváděla, že zveřejnění fotografie jejího syna v brožuře narušuje jejich soukromý a rodinný život. Zadruhé si stěžovala, že vnitrostátní úřady nedokázaly ochránit její a synovo právo na respektování soukromého a rodinného života.
14. Pokud jde o první část stížnosti, Soud konstatuje, že ve vnitrostátním řízení bylo prokázáno, že brožuru na žádost centra, státního orgánu, připravila a zveřejnila soukromá vydavatelská společnost. Fotografii umístil na titulní stranu pan P., který pro vydavatelskou společnost pracoval na základě smlouvy. Stěžovatelka nejdříve zahájila občanské řízení proti centru, ale poté souhlasila s vnitrostátním soudem, že centrum není pasivně legitimováno a muselo být nahrazeno vydavatelskou společností a panem P. Proto stěžovatelka nevystupovala vůči centru, i když i to mělo podíl na tom, že se chlapcova fotografie objevila na titulní stránce jeho brožury. Pokud jde o vydavatelskou společnost, ta nebyla ve vlastnictví státu, nevykonávala žádné veřejné funkce a stát nad ní zjevně nevykonával kontrolu. Z toho plyne, že v rozsahu, v němž stěžovatelka vytýká jednání vydavatelské společnosti, je tato část stížnosti *ratione personae* v rozporu s ustanoveními Úmluvy ve smyslu čl. 35 odst. 3 a musí být zamítnuta v souladu s čl. 35 odst. 4 Úmluvy.
15. Druhá část stížnosti však směřovala vůči vnitrostátním orgánům, které se zabývaly stížnostmi

týkajícími se údajného porušení práva stěžovatelky i jejího syna na respektování svého soukromého a rodinného života, a je proto slučitelná *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy. Z toho vyplývá, že námitka vlády týkající se této části stížnosti musí být zamítnuta.

16. b) Vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy
17. Cílem požadavku vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy je poskytnout smluvním státům příležitost předcházet porušováním, která jim mohou být vytýkána, před jejich předložením Soudu (viz *Selmouni proti Francii*, č. 25803/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. 7. 1999, § 74). Vzhledem k tomu, že čl. 35 odst. 1 Úmluvy musí být vykládán bez nadměrného formalismu, nevyžaduje pouze podání žaloby k příslušným vnitrostátním soudům a využití účinných opravných prostředků. Obvykle také požaduje, aby stížnostní námitky, které byly předloženy Soudu, byly předloženy již vnitrostátním soudům, a to alespoň v základu a v souladu s formálními požadavky a lhůtami stanovenými vnitrostátním právem (viz mimo jiné, *Gäfgen proti Německu*, č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. 6. 2010, § 142).
18. Soud připomíná, že stěžovatelka namítala již v žalobě, že nezákonným zveřejněním fotografie jejího malého syna v brožuře došlo k poškození její cti, důstojnosti a profesní pověsti. Zejména uvedla, že fotografie jejího syna byla zveřejněna v brožuře bez jejího vědomí a souhlasu a byla následně rozšířena. Je pravda, že stěžovatelka výslovně neodkázala na § 152.1 občanského zákoníku. Je však na okresním soudu, aby při přípravě věci k soudnímu přezkumu na základě všech údajů, které má k dispozici, rozhodl, které právo bude aplikovat při rozhodování ve věci. Z protokolů o soudních jednáních navíc vyplývá, že stěžovatelčin právní zástupce výslovně odkázal na § 152.1 občanského zákoníku. I ve svých odvolacích námitkách stěžovatelka vytýkala, že okresní soud věc nepřezkoumal z hlediska § 152.1 občanského zákoníku. S ohledem na výše uvedené skutečnosti se Soud domnívá, že stěžovatelka stížnost proti neoprávněnému zveřejnění a šíření fotografie svého syna před vnitrostátními soudy vznesla, a tudíž jim poskytla příležitost k přezkoumání a případně konstatování údajného porušení práv podle čl. 8 Úmluvy.
19. Soud proto zamítá námitku vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků.

(...)

1. DŮVODOST STÍŽNOSTI

(...)

2. Hodnocení Soudu

3. a) Obecné zásady

4. Pojem soukromého života ve smyslu čl. 8 Úmluvy je široký a zahrnuje řadu aspektů týkajících se osobní totožnosti, jako je jméno nebo obraz osoby, a dále fyzickou a psychickou integritu osoby [viz *Von Hannover proti Německu* (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, § 95]. Soud rovněž uznal, že součástí osobní identity a psychické integrity je i dobrá pověst (viz *Pfeifer proti Rakousku*, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. 11. 2007, § 35) a čest (viz *Sanchez Cardenas proti Norsku*, č. 12148/03, rozsudek ze dne 4. 10. 2007, § 38), a proto spadají také do rozsahu „soukromého“ života. Aby mohl být aplikován čl. 8 Úmluvy, musí útok na dobrou pověst dosahovat určité míry závažnosti a musí být proveden způsobem, který způsobuje pochybnosti o dodržování práva na respektování soukromého života (viz *A. proti Norsku*, č. 28070/06, rozsudek ze dne 9. 4. 2009, § 64 a *Axel Springer AG proti Německu*, č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, § 83).
5. Pokud jde o fotografie, Soud konstatoval, že vyobrazení osoby prezentuje jeden z hlavních atributů jeho osobnosti, neboť odhaluje jeho jedinečné rysy a odlišuje ho od ostatních. Právo na ochranu svého vyobrazení je tedy podstatnou součástí osobního rozvoje a předpokládá právo určovat použití tohoto vyobrazení, včetně práva odmítnout jeho zveřejnění (viz *Reklos a*

Davourlis proti Řecku, č. 1234/05, rozsudek ze dne 15. 1. 2009, § 40).

6. Hlavním cílem čl. 8 Úmluvy je ochrana jednotlivce proti svévolnému zasahování ze strany orgánů veřejné moci. Nejedná se pouze o povinnost státu, aby se zdržel takového zásahu: vedle tohoto záporného závazku mohou existovat pozitivní závazky spojené s dosažením respektování soukromého a rodinného života. Tyto povinnosti mohou zahrnovat přijetí opatření, jejichž cílem je zajistit respektování soukromého života i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou. To platí také pro ochranu vyobrazení každé osoby před jejich zneužíváním (viz výše uvedený rozsudek Von Hannover, § 98).
7. c) Aplikace obecných zásad na projednávanou věc
8. Mezi účastníky řízení je nesporné, že fotografie publikovaná na titulní straně brožury zobrazuje stěžovatelčina syna, a že brožura byla vydána v počtu 200 kusů a distribuována v okrese Usolskiy v oblasti Perm. Dále nebylo zpochybněno, že fotografie nebyla doprovázena žádnými informacemi nebo připomínkami týkajícími se samotného chlapce či stěžovatelky. Soud se nicméně domnívá, že i přesto může dojít k poškození stěžovatelčiny dobré pověsti, pokud toto poškození dosáhlo určitého stupně závažnosti a omezilo její právo na respektování jejího soukromého života. S ohledem na výše uvedené se Soud domnívá, že zveřejnění fotografie spadá do rozsahu „soukromého života“ stěžovatelky a jejího syna ve smyslu čl. 8 Úmluvy.
9. Hlavní otázkou v projednávané věci tedy je, zda vnitrostátní soudy poskytly stěžovatelce a jejímu synovi dostatečnou ochranu jejich soukromého života.
10. Soud připomíná, že při rozhodování o žalobě vnitrostátní soudy prokázaly, že fotografie byla pořízena se stěžovatelčím vědomím a že stěžovatelka neuplatnila žádné omezení nebo podmínky jejího použití. Soudy se však nezabývaly tím, zda souhlasila se zveřejněním a šířením této fotografie.
11. Soud dále poznamenává, že se projednávaná věc týká zveřejnění fotografie, z níž lze v kontextu, v jakém byla vydána, přinejmenším dovodit, že stěžovatelčin syn mohl být osiřelý. V důsledku toho mohla brožura vytvořit u čtenářů falešný dojem, že stěžovatelčin syn nemá rodiče nebo že ho jeho rodiče opustili. Kterýkoli z těchto nebo podobných falešných dojmů by mohl poškodit veřejné vnímání rodinných vazeb a vztahů mezi stěžovatelkou a jejím synem.
12. Výše uvedené úvahy jsou dostatečné, aby umožnily Soudu dospět k závěru, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.
13. APLIKACE ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost týkající se neochoty vnitrostátních orgánů chránit práva stěžovatelky a jejího syna na respektování jejich soukromého a rodinného života za přípustnou a zbývající část stížnosti za nepřípustnou;
2. Rozhoduje, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;
3. Rozhoduje, že
4. a) žalovaný stát má stěžovatelce zaplatit do tří měsíců ode dne, kdy je rozsudek konečný, v souladu s čl. 44 odst. 2 Úmluvy, tyto částky převedené na měnu žalovaného státu v sazbě platné ke dni vypořádání:
5. i) 130 eur (sto třicet eur) plus veškerá daň, která by mohla být účtována v souvislosti s peněžitou škodou;
- (ii) 7 500 eur (sedm tisíc pět set eur) plus jakákoli daň, která by mohla být účtována, pokud jde o nemajetkovou újmu;

iii) 100 eur (sto eur) plus veškerá daň, která může být účtována žadateli, pokud jde o náklady a výdaje;

1. b) od uplynutí uvedených tří měsíců až do vypořádání bude splatná úroková sazba z výše uvedené částky rovnající se mezní zápůjční úrokové sazbě Evropské centrální banky během běžné lhůty plus tři procentní body.
2. Prohlašuje jednomyslně zbytek žádosti o spravedlivé zadostiučinění za nepřípustný.

(Zpracovali: JUDr. Pavel Pavlík a JUDr. Klára Pawliková)